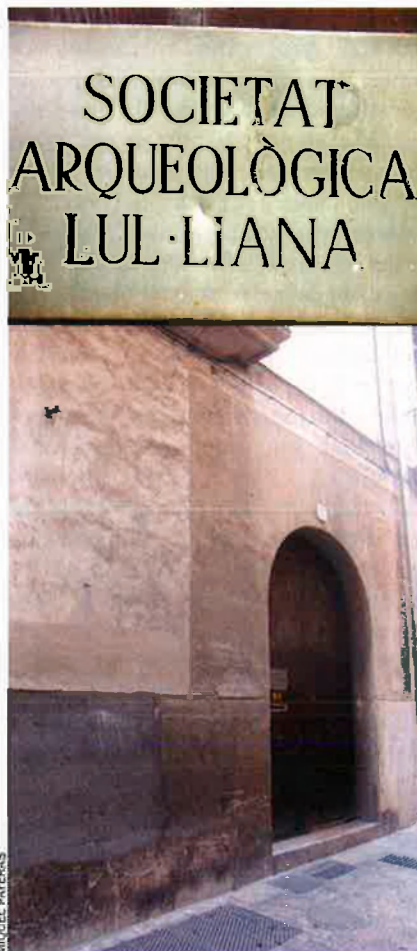


La Societat Arqueològica Lul·liana

La més veterana de les entitats culturals illenques, la Societat Arqueològica Lul·liana, fa 125 anys d'activitat en defensa del patrimoni històric i artístic de les Balears.

L'entitat cultural fou fundada a Palma el desembre del 1880, per iniciativa de Bartomeu Ferrà Pirelló, i poc després, ja en el 1881, va rebre l'aprovació del Bisbat de Mallorca. Per tant, compleix ara 125 anys de vida. La raó de la seva existència era honorar la memòria de Ramon Llull i, alhora, recollir i preservar obres d'art, sobretot de tipus religiós, per evitar-ne la destrucció o la sortida de l'illa, així com divulgar i protegir el patrimoni històric i monumental illenc. Eren els temps de la Renaixença de la cultura catalana, quan sovintejaven les fundacions de societats culturals de tota mena arreu dels Països Catalans. Així doncs, el nom del qual es dotà l'entitat s'emmarca clarament en l'època i descriu nítidament els objectius fundacionals: Societat Arqueològica Lul·liana. Entre els fundadors es trobaven, a més de l'esmentat, Gabriel Llabrés, Joan Lladó Amer, Joaquín Pavía, Pere d'Alcàntara Penya i Estanislau de Kostka Aguiló.

Atès el seu caràcter d'entitat preservadora del fons artístic, sobretot religiós, els fundadors —d'acord amb la informació que ofereix la *Gran Enciclopèdia de Mallorca*— crearen paral·lelament a la Societat un museu que servís per recollir i mostrar les obres. De fet, l'anomenat Museu Arqueològic Lul·lià fou aprovat pel Bisbat mallorquí al mateix temps que la Societat. Els decidits impulsors ben aviat aconseguiren recollir prop de 300 peces que es mostraren immediatament al públic en la que va ser la primera seu del museu, el Col·legi de la Nostra Senyora de la Sapiència, a Palma, que, l'any 1916,



La més antiga de les entitats culturals balears, la Societat Arqueològica Lul·liana, compleix 125 anys d'existència. A sota, la seu actual de la Societat Arqueològica Lul·liana, a Palma, al carrer Monti-Sión.

passà a formar part del Museu Diocesà. La relació amb el Bisbat, com es veu, va ser una característica fonamental durant els primers cinquanta anys d'existència, no debades i atès el mo-

ment històric, l'Església i la cultura gairebé eren la mateixa unitat. De fet, durant el primer mig segle de vida, la Societat intentà unificar el seu fons d'obres d'art amb el de l'Església catòlica. Però a partir del 1930 sorgiren desavinences entre l'entitat cultural i el Bisbat. Fou llavors quan els responsables de la Societat optaren per fer camí pel seu costat, al marge de l'Església. El 1937 demanaren a l'autoritat central, a Madrid, que se'ls permetés crear el propi museu, que van batejar amb el nom de Museu de Mallorca. Tanmateix, la direcció general de Belles Arts del Govern espanyol s'ho prengué amb calma. Tanta, que fins al cap de vint-i-quatre anys més tard, al 1961, no es creà aquest Museu, i encara sota la titularitat de l'estat. Així i tot, la Societat veié realitzat a l'últim el vell somni: disposar d'un espai adequat per dipositar-hi la majoria del fons artístic propi. Com així féu en favor del Museu de Mallorca. Val a dir que, avui, tot i mantenir el caràcter estatal, gràcies a un conveni és el Govern autonòmic illenc qui es fa càrrec de la gestió.

Per altre costat, la Societat, amb el temps, a través sobretot de donatius i llegats, ha arribat a reunir una nombrosa i important biblioteca, en la qual destaquen els fons lul·lià i la Biblioteca Aguiló, i també disposa d'una de les hemeroteques més rellevants de Mallorca. Aquest fons ha convertit la seu de l'entitat en un centre primordial per als investigadors de la història i cultura pròpia de les Illes.

Al llarg dels seus 125 anys d'existència, la Societat ha estat sempre una activa defensora del patrimoni cultural. Entre moltes accions més, el 1895 protagonitzà l'intent, infruïtós, que els caps de toro de Costitx (peces prehistòriques) no se'n anessin a Madrid. Val a dir que l'any passat la batllesa del poble de Costitx i presidenta del Consell de Mallorca, Maria Antònia Munar, encara va expressar aquesta reivindicació davant les autoritats del Ministeri de Cultura espanyol, i novament amb la mateixa resposta que fa 110 anys: res. La Societat també va adquirir gran protagonisme en la protesta contra l'enderrocament de la porta de Santa Margalida de les muralles de Palma (1905). Intervengué, per altra banda i de manera decisiva, en la com-

A dalt, el Museu de Mallorca, a Palma, acull bona part del fons artístic de la Societat Arqueològica Lul·liana.

A sota, antiga seu de la Societat Arqueològica Lul·liana, i del Museu propi, al palau de Can Oleo, al carrer Almudaina de Palma, avui en fase de rehabilitació per l'administració autonòmica.

pra que va fer el Govern balear (1990) d'un tresor almohade que va estar a punt de sortir de les Illes. Només són tres moments i actes concrets dels molts que ha protagonitzat durant un segle i quart, sempre alerta davant de qualsevol agressió contra el patrimoni cultural, arqueològic, històric i artístic balear.

La Societat ha tengut tres seus des de la seva fundació. L'actual, des del 1967, és el casal Aguiló, situat al carrer Monti-Sión de Palma, cedit pel fundador, Estanislau de Kostka Aguiló, des d'on continua editant el *Butlletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*, fundat el 1885, la col·lecció "Monografies", des del 1989, i participa, com ha fet sempre, en nombroses iniciatives culturals. Entre altres, va col·laborar en la redacció del *Diccionari català-valencià-balear* (1926-1962) o en el IV Congrés d'Història de la Corona d'Aragó (1955). El caràcter de societat històrica queda palès en la seva participació, des del 1974, en la Confederació Espanyola de Centres d'Estudis Locals, i també en un altre fet decisiu: gairebé fins als anys setanta del segle XX una part molt considerable de tota la historiografia mallorquina emanava de la Societat.

Miquel Payeras



El VII Congrés per a la Defensa del Patrimoni Cultural

En l'actualitat, la presidenta de la Societat Arqueològica Lul·liana és la medievalista i professora d'Història de la Universitat de les Illes Balears (UIB) Maria Barceló. Sota la seva presidència, la Societat continua mostrant-se activa en la defensa i en l'estudi del patrimoni. De fet, des del 1990 convoca aproximadament cada dos anys el Congrés per a la Defensa del Patrimoni Cultural. La setmana passada, els dies 11 i 12 de gener, se'n va celebrar la setena edició. La petjada religiosa continua relacionada amb la Societat a través d'aquest congrés, amb aportacions d'estudis com "Impregnacions del cristianisme popular en el territori" que ha presentat Gabriel Llompart, o comunicacions diverses sobre patrimoni històric i artístic d'un grapat d'es-

glésies mallorquines. No únicament, però es tracta d'estudiar el patrimoni religiós. Així, una de les ponències versava sobre "Construccions etnològiques i catàlegs municipals", a càrrec de Gabriel Ordinas, i també hi havia comunicacions sobre temes com ara pedreres, tècniques constructives dels presoners francesos a Cabrera (inici del segle XIX, durant la guerra del Francès), així com sobre la construcció de forns. També la natura, com a part del patrimoni que defensa la Societat, ha tingut presència al Congrés, amb la ponència de Jaume Andreu "La natura a disposició de l'home". El divendres a la nit la presidenta i altres coordinadors del congrés –Antoni Lozano, Magdalena Riera i Guillem Rosselló– van cloure la cita.